

Hämeenkosken kirkon kellotapulien 200-vuotisjuhlan

juhlapuhe 9.6.2024

Ilmari Hiidenheimo

Hyvät kuulijat!

Olemme merkittävän arkkitehtonisen uran jäljillä ja äärellä, johon kuuluvat Helsingissä Presidentin linna, Valtioneuvoston linna, Valtioneuvoston juhlahuoneisto Smolna, Merikasarmi eli nykyinen ulkoministeriö, Kaartinkasarmi eli nykyinen puolustusministeriö, Helsingin yliopiston päärakennus, kirjasto ja tähtitorni, Helsingin kaupungin-talo, Vartiovuoren tähtitorni ja Åbo Svenska Teatern Turussa, Eckerön posti- ja tullitalo, sekä eri puolilla Suomea kaksi lääninallitusta, kolme raatihuonetta, kaksi lyseota, kolme kartanoa, kirkoista Helsingin Tuomiokirkko ja vanha kirkko sekä eripuolilla Suomea 50 kirkkosuunnitelmaa, yksi pappila ja 33 kellotapulisuunitelmaa kuten Hollolan vanhan kirkon tapuli ja komeimpanahan on tässä tämä Hämeenkosken kellotapuli vuodelta 1824. Tämä kellotapuli ja edellä luetellut rakennukset ovat arkkitehti Carl Ludvig Engelin käsialaa, joka on vaikuttanut Suomen arkkitehtuuriin enemmän kuin kukaan muu. Hän toimi 1800-luvun alkupuolella Intendentinkonttorin eli nykyisen Rakennushallituksen johtajana.

Minkä laista aikaa elettiin 1824 kun kellotapuli rakennettiin. Suomessa ei tapahtunut kyseisenä vuonna suuria asioita lukuun ottamatta Kosken kellotapulien rakentamista. Elettiin 15. vuotta Suomen suuriruhtinaskuntana keisarillisen Venäjän alaisuudessa. Napoleonin sodat olivat ohitse ja 1824 keväällä oli mm. Beethovenin 9. sinfonian, tuon Euroopan unionin tunnussävelmän ensiesitys.

Tämä kellotapuli rakennettiin siis 1824 edellisen, vuonna 1736 rakennetun kirkon yhteyteen ja tuo kirkko oli käytössä vuoteen 1860. Se purettiin 1876. Keisarillisella suuriruhtinas Nikola I:n päätöksellä vuonna 1852 määrättiin,

että Koskelle piti rakennettavan uusi kirkko, jonka piti olla valmis 1862. Tämä kirkko vihittiin käyttöön 1870 suuriruhtinas Aleksanteri II:n hallitessa.

Kellotapulin rakentaminen alkoi 1821. Se on valmistettu paksuista hirsistä ja on 23 m korkea. Siihen asennettiin 3 kelloa. Raskaiden kellojen vetäminen köysistä sai aikaan tapulin horjumisen ja soittamisessa siirryttiin ns. nahkahihnasta läppäämiseen vetämisen sijasta. Kellosoitaja, yleensä suntio, kiipesi aina tapuliin soittamaan kelloja, jolloin kellotasanteen ovet avattiin. Jokaisella soittajalla oli hieman erilainen lyöntitiheys, josta soittaja tunnistettiin. Erityisen järjestelyn vaati kellojen soittaminen Valkjärven hautausmaalle oikeaan aikaan hautaan laskettaessa. Erilaisin merkein suntio tiedotti soittajalla oikean soiton hetken. Kirkkoremontin yhteydessä 2003 tapuliin kaapeloitiin yhteys automaattisen kellonsoiton järjestämiseksi ja kauko-ohjauksella saatiin soitto ajoitettua oikein Valkjärven hautausmaaltakin. Edesmennyt suntio Seppo Pirinen halusi kuitenkin soittaa kelloja ilman teknistä ohjausta. Näin sai seurakunta nauttia suntion ns. elävästä musiikista ennen kuin vuonna 2011 siirryttiin täysin tekniseen kellojen soittoon. Tapuli on maalattu 2002 alkuperäisen värityksen mukaiseksi samalla katto uusittiin ja maalattiin, mutta seinät kaipaavat jälleen uutta maalia.

Valkjärven hautausmaalla oleva ns. läpikäytävä on ilmeisemmin vanhasta puretusta kirkosta tai tapulista ja sen on yli 200 vuotta vanhana rakennuksena pitäjän vanhin tunnettu rakennus.

Tämä Engelin suunnittelema kellotapuli on hyvin kestänyt kellonlyöntien väännöt ja seisonut 200 vuotta ryhdissään kirkkomaan juhlallisena komistuksena. Kellotapuli edustaa uusklassillisen empiretyylin suuntaa ja tiilinen kirkko myöhäisempiren tyyliä arkkitehtien Jean Wiikin ja Ernst Lohrmannin suunnittelemana, he olivat samaisesta Intendentinkonttorista kuin Carl Engel. Vanha kellotapuli ja kirkko kertovat hienosti kirkkoarkkitehtuurin suunnista 1800-luvulla ja näistä arvorakennuksista saavat hämeenkoskelaiset olla iloisia ja ylpeitä.

